



Den gentagne vold mellem Nord og Syd i Mali har stået på gennem flere årtier  
(foto fra IRIN's arkiv, taget af Tugela Ridley)

## Krig og fred i Mali – en uendelig cyklus

- af IRIN, tjeneste for nyheder og analyser under De Forenede Nationers Kontor for Koordinering af Humanitære Anliggender
- oversigt over det historiske forløb frem til 2006
- for det videre forløb: Læs side 3 i Projekt & Kultur nr. 110, 111 og 112 - og ikke mindst side 11-16 i nr. 111 – <http://gtu.dk/PK111-11.pdf> + <http://gtu.dk/PK111-12-16.pdf>
- oversat fra fransk af Dorthe Lindahl
- fodnoter af Jørgen Olsen.

BAMAKO, 3. april 2012 (IRIN) - I forbindelse med et besøg i Bamako, Malis hovedstad, den 26. februar gav den franske udenrigsminister Alain Juppé udtryk for, at Malis regering burde sætte sig og forhandle med MNLA (le Mouvement National pour la Libération de l'Azāwad<sup>1</sup>), der kæmper for oprettelsen af en uafhængig stat i Nord.

Juppé har herefter været udsat for meget kritik for at have legitimeret en oprørsbevægelse, der bliver betragtet som sekterisk og opportunistisk af en stor del af indbyggerne i Syd.

Den franske koloniregering burde ikke have forsøgt at slutte fred med tuaregiske oprørere, hvis

sporadiske, men ofte effektive modstand forsinkede erobringen af det nordlige Mali og fastholdt regionen under militær kontrol.

Selv om franskmændene byggede en fæstning i Kidal i bjergmassivet Adrar des Ifoghas i 1908, havde de alligevel særdeles svært ved at opnå overgivelse fra de mest stædige af de tuaregiske ledere, der var vrede på Frankrig for at gøre sig til herre over handelen igennem Sahara, for at opkræve strafskatter og for at gribe ind i deres forhold til de fastboende samfund.

I Kidal og Gao beskyldte man kolonisterne for at bruge en taktik, der bestod i ”at dele for bedre at herske” og for at udnytte mangeårige konflikter og stridigheder om territorier mellem de forskellige tuaregiske sammenslutninger.

(fortsættes side 10)

<sup>1</sup> Den Nationale Bevægelse for Befrielsen af Azāwad (Azāwad er betegnelsen på tuaregisk for de maliske regioner Timbuktu, Gao og Kidal).

## Krig og fred i Mali – en uendelig cyklus

(fortsat fra side 9)

Efter en lille opstand i Menaka i 1911 skulle franskmændene i 1916 imødegå et meget større oprør: ”Kaocens oprør” efter navnet på dets leder, Kaocen Ag Mohamed. Tuareger, der var stærkt påvirket af de antikolonialistiske religiøse ledere, og som led under konsekvenserne af en alvorlig tørke, besatte vidstrakte dele af det, der i dag er den nordlige del af Niger, før de tabte terræn og brutalt blev nedkæmpet af den franske hær året efter.

Lige før uafhængigheden i 1960 gav meldinger fra Paris anledning til at tro, at OCRS (l’ Organisation commune des régions sahariennes<sup>2</sup>) ville fortsætte med at kontrollere ørkenregionerne i Mali og dets nabolande.

Til trods for opløsningen af OCRS gav den sporadiske tilbagevendende af lignende forslag næring til rygter i Bamako<sup>3</sup> om sammensværgelser, der blev pustet til af Frankrig, og som havde til formål at destabilisere Mali og skabe en stat i Sahara, der var føjelig, rig på malm, besat af tuaregerne og kontrolleret af Paris.

### ’Fellaghas’ – et knust oprør

Før Frankrigs tilbagetrækning fra Mali i 1960 havde de tuaregiske ledere tilkendegivet deres utilfredshed med udsigten til at integrere territorier i Nord i en ny stat. Den postkoloniale administration ledet af Modibo Keita<sup>4</sup>, en overbevist nationalist påvirket af den marxistiske tænkning, følte ikke særlig tillokkende for nomadesamfundene, som blev stillet over for ubehagelige forandringer i reglerne om jordejendom, streng respekt for de fastlagte grænser og nye bureaukratiske kontroller. Man skal vide, at tuaregerne plejede meget tættere handelsmæssige forbindelser med Algeriet i nord end med Bamako og den sydlige del af landet.

Nord var et land for sig, der blev set på med mistænksomhed og fjendtlighed af mange

<sup>2</sup> Fællesorganisationen for Sahara-regionerne, en enhed oprettet i 1957 under det franske kolonistyre; den omfattede det meste af Sahara-besiddelserne og dele af Sahel-bæltet. Mens de øvrige dele af de franske kolonier i Vestafrika overgik til selvstændige stater i 1960, blev OCRS-områderne først afgivet af Frankrig og givet til de selvstændige lande i 1963.

<sup>3</sup> Malis hovedstad.

<sup>4</sup> Præsident i Mali 1960-68.

indbyggere i Syd. Det var tyndt befolket og dækkede et vidtstrakt territorium, og det figurerede næsten ikke i de nationale udviklingsprogrammer udarbejdet af præsident Keita.

Man fortæller i øvrigt, at de embedsmænd, som blev sendt til Nord, sammenlignede deres udfoldelser der med en fængselsstraf.

Selv om ”Fellaghas-oprøret”, der brød ud i 1962 i Kidal, tog form som en kampagne af lynangreb af svag kraft, udløste det alligevel et knusende svar fra præsident Keitas hær. Tusindvis af mennesker måtte flygte. Massakrer på civile, forgiftning af brønde og tilintetgørelse af kvægflotte er blevet godt dokumenteret og bliver i almindelighed nævnt i den tuaregiske litteratur, musik, manifeste og programmer hos de oprørsbevægelser, der senere hen så dagens lys.

I et åbent brev sendt til Europaparlamentet i 1994 opstillede tuaregiske kvinder en liste over grusomheder begået i denne periode ”gående fra udryddelse af hele lejre til offentlig henrettelse uden normal rettergang, hen over mennesker brændt levende, og mange kvinder døde i fængsel med deres børn.”

### Emigrere fra samfundets rand

Præsident Modibo Keita (1960-1968) og hans efterfølger Moussa Traoré (1968-1991) er begge to blevet anklaget for at have militariseret Nord, berøvet det for ressourcer og kvæle ethvert udtryk for en selvstændig kulturel tamachek-identitet<sup>5</sup>.

Regionen blev også i 1972-73 og 1984-85 ramt af ødelæggende tørker, der decimerede kvægflottene, fik græsgangene til at forsvinde og bragte lokalbefolkningernes midler til at opretholde tilværelsen i fare.

Selv om mange tuareger var overgået til agerdyrkning eller levede af tilfældige småjobs, medførte deres stigende forarmelse alligevel en stor afvandring mod bycentrene i Mali og Nordafrika.

Blandt dem, der tog af sted, fandt mange arbejde i den algeriske eller libyske olieindustri, der på det tidspunkt var i fuld ekspansion.

<sup>5</sup> Tamachek er en af dialekterne i det tuaregiske sprog.



Maliske tuareger i et dekoreret telt diskuterer udvikling af deres region  
(foto: Jacqueline Dupuis)

Andre begav sig helt til Mellemøsten. I 1986 hvervede den libyske leder Mu'ammār Qaddhāfi, der allerede havde udråbt sig som forsvarer af den tuaregiske sag, hundredevis af tuareger til at føre krig i Tchad.

### Bevæbnede migranternes tilbagevenden

I slutningen af 1980'erne medvirkede Libyens nederlag i Tchad og de økonomiske kriser, der hærgede i Algeriet og Libyen, til at både civile og militært ansatte tuareger vendte tilbage til Niger og Mali.

Allerede i 1988 havde de tuareger, der levede i Libyen, dannet en ny tuaregisk oprørsgruppe, formentlig med oberst Qaddhāfis støtte: MPLA (le Mouvement populaire pour la libération de l'Azāwad<sup>6</sup>), der blev ledet af Iyad Ag Ghali, og senere tog navnet MPA (Mouvement populaire de l'Azāwad<sup>7</sup>).

<sup>6</sup> Folkebevægelsen for Befrielsen af Azāwad, jf. note 1.

De maliske myndigheder støttede opbygningen af rivaliserende bevægelser, der oftest støttede sig på forskellige regionale netværk – en tendens, der har varet ved i Mali og Niger.

I Mali har FIAA (le Front islamique arabe de l'Azāwad<sup>8</sup>), FPLA (le Front populaire pour la libération de l'Azāwad<sup>9</sup>) og ARLA (l'Armée révolutionnaire pour la libération de l'Azāwad<sup>10</sup>) sluttet sig til MPLA. Selv om disse grupper senere er fusioneret for at lade MFUA (les Mouvements et fronts unifiés de l'Azāwad<sup>11</sup>) opstå – i alt fald for at underskrive en fredsaftale – har de alligevel bevaret deres egen identitet.

(fortsættes side 12)

<sup>7</sup> Azāwads Folkelige Bevægelse.

<sup>8</sup> Den Islamiske Arabiske Front for Azāwad.

<sup>9</sup> Folkefronten for Befrielsen af Azāwad.

<sup>10</sup> Den Revolutionære Hær til Befrielsen af Azāwad.

<sup>11</sup> Azāwads Forenede Bevægelser og Fronter.

## Krig og fred i Mali – en uendelig cyklus

(fortsat fra side 11)

I juni 1990 angreb befrielsesfronterne på samme tid fængslet og militærforlægningen i Menaka. Selv om de ikke havde så mange våben som 2011-generationen, rådede de alligevel over tilstrækkeligt med våben, køretøjer og militært knowhow til hurtigt at skabe vanskeligheder for demoraliserede soldater, der var dårligt betalt og sloges for et styre, som stod over for massive protester i Syd, og som skulle blive væltet mindre end et år senere i marts 1991.

### Vejen til Timbuktu – på jagt efter en varig fred

Algeriet fungerede som mægler i de forhandlinger, som førte til underskrivelsen af en første fredsaftale i Tamanrasset (Algeriet) i januar 1991. Volden fortsatte imidlertid. Selv efter omstyrtningen af præsident Traoré og oprettelsen af CTPS (Comité de transition pour le salut du peuple<sup>12</sup>) ledet af Amadou Toumani Touré fortsatte grusomhederne. I maj 1991 blev mere end 40 tuareger og arabere dræbt af regeringsstyrkerne i Léré tæt ved Timbuktu.

CTPS' program til opbygning af nationen, illustreret ved den nationale konference afholdt i Bamako i juli-august 1991 og aftalen om udarbejdelse af en ny forfatning havde især til formål at finde en varig løsning for Nord.

Den ”nationale pagt”, underskrevet af regeringen og MFUA i april 1992, fastsatte meget mere end en simpel våbenhvile. Dens anbefalinger gik især ud på stærkt at integrere tidligere rebeller i de improviserede militære strukturer, at oprette en uafhængig undersøgelseskommission, der skulle undersøge påstandene om krænkelser af menneskerettighederne, etablere en undersøgelseskommission til indstilling af fjendtlighederne og endelig udarbejde en ”særstatus” for Nord, der kompenserer for tidligere forsømmelser og tildeler regionen egne lokale og regionale forsamlinger. Der skulle være sæder i parlamentet til de tidligere flygtninge, bevillinger til fremme af vækst og investeringer, veje og skoler. Den maliske hær skulle trække sig tilbage ved gradvist at reducere antallet af baser og udstationerede.

Som man kunne forvente var det meget lettere at underskrive pagten end at føre den ud i livet. De fire år, der fulgte, blev kendetegnet ved meget stor

ustabilitet, mytterier, modstillinger mellem forskellige oprørsgrupper og alvorlige episoder med vold. I Nord gjorde spændingerne mellem nomadesamfundene og de fastboende, der allerede var blevet forværret af græsgangenes formindskelse og manglen på vand, det nødvendigt med en forsigtig strategi.

Oprettelsen af MPGK (le Mouvement patriotique Ganda Koy<sup>13</sup>) i 1994, en milits til selvforsvar, hovedsageligt dannet af medlemmer af songhai-folket og ledet af tidligere officerer i hæren, var tegn på en farlig udvikling. Ganda Koy skabte sig hurtigt et rygte for sine handlinger med systematiske repressalier mod de arabiske og tuaregiske samfund. De andre oprørsbevægelser, især FIAA, har nogle gange svaret igen på samme måde.

Der blev gjort meget store anstrengelser for at få den nationale pagt respekteret. Den nye maliske præsident Alpha Konaré (1992-2002) prædikede fred og sameksistens i Nord. De tuaregiske bevægelser begyndte at forkaste deres egne urealistiske planer.

Det civilsamfund, der dukkede frem på det tidspunkt, arbejdede ihærdigt på at fremme freden og lykkedes med at få underskrift på fredsaftaler på lokalt niveau i regioner som Menaka og Gao.

Eksterne eksperter som den tidligere franske minister Edgar Pisani, den mauretanske filosof Ahmed Baba Miské og den norske historiker Kåre Lode talte til fordel for sikring af freden på nationalt og folkeligt niveau.

I marts 1996 overværede 10.000 personer i Timbuktu ødelæggelsen af ca. 2700 skydevåben, en handling der skulle symbolisere afslutningen på konflikten og opløsningen af oprørsbevægelserne.

”Det er oprigtigt talt en lektie for vores tid,” sagde Kalifa Keïta, tidligere befalingsmand i den femte militære region i Mali, regionen Timbuktu.

Ti år senere, den 23. maj 2006, blev en ny opstand bekendtgjort, og togter mod militærforlægningerne i Kidal og Menaka blev iværksat, indledte en ny periode af vold og fremkaldte en ubehageligt fornemmelse af déjà vu hos dem, der havde oplevet de tidligere oprør.

<sup>12</sup> Komiteen for Forandring til Folkets Frelse.

<sup>13</sup> Den Patriotiske Ganda Koy – Bevægelse.



Fra landskabet omkring Tessalit i det nordlige Mali: Vinderen af kamelvæddeløbet 2009  
(foto: Jacqueline Dupuis)

#### Efterskrift:

IRIN har bedt os tilføje – som fast procedure ved oversættelser af informationstjenestens publikationer:

"Genvej til Udvikling has independently translated IRIN's article. The translation has not been reviewed by IRIN or the United Nations and Genvej til Udvikling assumes full responsibility for the accuracy and faithfulness of the translation.

The original article may be viewed:  
<http://www.irinnews.org/reportfrench.aspx?ReportID=95229>

See the following link to our terms and conditions for further information on use of our content:  
<http://www.irinnews.org/copyright.aspx>"

#### På dansk:

"Genvej til Udvikling har af egen drift oversat IRIN's artikel. Oversættelsen er ikke blevet efterprøvet af IRIN eller af FN, og Genvej til Udvikling påtager sig det fulde ansvar for omhu og præcision i oversættelsen. Den originale artikel kan læses på dette link:

<http://www.irinnews.org/reportfrench.aspx?ReportID=95229>.

Se det følgende link for yderligere oplysninger vedr. vores normer og betingelser omkring anvendelse af vores stof:

<http://www.irinnews.org/copyright.aspx>"

.....

I den originale artikel er der links undervejs – som franskkyndige kan få udbytte af – til uddybning af oplysningerne.